

НАВЧАЛЬНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ СТУДЕНТІВ ЯК ЗАСІБ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ

У статті розглядаються питання використання в навчальному процесі вищого навчального закладу навчального консультування студентів з метою покращення ефективності навчання шляхом його індивідуалізації.

Ключові слова: навчальне консультування, індивідуальний підхід, особистісно-орієнтоване навчання, особисті потреби, диференціація, педагогічна підтримка.

В статье рассматриваются вопросы использования в процессе обучения в высшем учебном заведении учебного консультирования студентов с целью повышения эффективности обучения путем его индивидуализации.

Ключевые слова: учебное консультирование, индивидуальный подход, личностно-ориентированное обучение, индивидуальные потребности, дифференциация, педагогическая поддержка.

The article deals with the problem of educational consultations use in higher educational establishments aiming at increasing the effectiveness of teaching process by means of its individualisation.

Keywords: educational consultation, individual approach, personality oriented education, individual needs, differentiation, pedagogical support.

Постановка проблеми, її актуальність. Стратегічним напрямом реформування системи вищої освіти в Україні є її особистісна орієнтація, що вимагає забезпечення розвитку кожного студента і потребує розробки та впровадження в навчальний процес особистісно-орієнтованих технологій, зокрема технології навчального консультування, яка забезпечує індивідуалізацію навчання шляхом надання диференційованої педагогічної підтримки студентам протягом всього терміну навчання у ВНЗ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій доводить актуальність питання консультування. Ідеї особистісно-орієнтованого навчання розкриваються в працях В.Євдокімова, О.Пехоти, І.Прокопенка, І.Якиманської. Концепціям індивідуалізації та диференціації навчання присвячені праці Т.Дейниченко,

А.Кірсанова, Є.Рубанського, О.Савченко, І.Унт.

Проте питання використання консультування диференційованих груп студентів з метою індивідуалізації їх навчання, зокрема при вивченні предметів природничо-математичного циклу, досліджено недостатньо.

Метою даної статті є теоретичне обґрунтування індивідуалізації навчального процесу вищої школи завдяки використанню технології навчального консультування, яке має підвищувати ефективність навчання шляхом надання диференційованої педагогічної підтримки групам студентів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Залучення молоді до процесу навчання у вищій школі, спілкування й соціального життя в нових умовах викликає в них низку проблем, складних ситуацій, утруднень, причиною яких є, з одного боку, необхідність адаптації абітурієнтів до умов вищого навчального закладу, з іншого - потреба у збереженні індивідуальності й неповторності особистості.

В умовах напруженого навчального процесу взаємодію викладача і студента забезпечує консультація, оскільки вона пов'язана з індивідуальним підходом до навчання, індивідуальною допомогою в подоланні навчальних утруднень і сприяє вивченню особистісних якостей студентів. Консультація сприяє організації самоосвіти, яка забезпечує саморозвиток і самореалізацію особистості студента, допомагає відпрацьовувати навички самостійної діяльності й самоконтролю.

Вивчення сучасного педагогічного досвіду дає можливість визначити актуальність підходу до питання навчального консультування, тому що консультація - це конкретна педагогічна підтримка особистості, використання якої визначається індивідуальними потребами студентів у підтримці емоційній, психологічній, моральній. Окремі студенти потребують допомоги в самоорганізації, у розв'язанні проблеми спілкування з іншими людьми тощо [1; 3; 5].

Про необхідність забезпечення педагогічної підтримки студента в його індивідуальному розвитку й саморозвитку свідчать праці Т. Анохіної, О.

Газмана, Н. Михайлової, Г. Сороки, Т. Строкової, С. Юсфіна та інших.

Мета педагогічної підтримки в процесі навчального консультування - надання допомоги в пізнанні, розвитку й самореалізації власних можливостей особистості, тобто в ході педагогічної підтримки викладач виходить не лише зі загальних цілей, а, передусім, із цілевих установок студента, які проявляються в потребах, бажаннях, задумах, прагненнях.

У психолого-педагогічній літературі відзначається, що результативність консультування студентів у значній мірі залежить від галузі знань, якими студенти оволодівають. Питанням організації процесу професійної підготовки молоді під час вивчення дисциплін природничо-математичного циклу присвячені праці А.Горєлова, В.Ільченко, О.Ільченка, Л.Липової, М.Сидорович, В.Симонова, Н.Чайченко, М.Юрченко та інших науковців.

У сфері людських знань природничо-математичні дисципліни мають суттєве значення, оскільки вони є основою економіки, природознавства, техніки, новітніх інформаційних технологій. Застосування інформаційних технологій і математичних методів у будь-якій галузі науки призводить до глибоких змін у її структурі, примушує викладати її теоретичні положення у формі, яка характерна для математичних теорій. Сприяючи вдосконаленню всієї системи наук і ролі наукового методу, вивчення дисциплін природничо-математичного циклу сприяє формуванню наукового світогляду людини.

Студентів природничо-математичних факультетів відрізняють уява, винахідництво, розвинуте вміння логічного мислення, практичні навички оперувати поняттями й методами, наближеними до математичної форми, що вимагає врахування цих особливостей у процесі консультування.

Предмет навчального консультування, таким чином, становить процес спільного зі студентом визначення його інтересів, цілей, можливостей і шляхів подолання перешкод (проблем), що заважають йому самостійно досягати бажаних результатів у навчанні, самовихованні, спілкуванні. Консультування фактично виступає як доведення до студента науково-

предметної інформації, що має відношення до його проблем, тобто студент має отримувати не лише педагогічне пояснення з приводу питання, що виникло, роз'яснення навчального матеріалу, поради щодо напрацювання й застосування власних умінь і навичок, організації самостійної роботи, а й педагогічну допомогу з приводу становлення власної особистості в умовах надбання вищої освіти, розподілу часу на навчання.

Індивідуальна форма проведення навчальної консультації передбачає взаємодію викладача з одним конкретним студентом (консультації, репетиторство, тьюторство). Основою таких занять є інтенсивне оволодіння знаннями й навичками, необхідними для вивчення певної системи вимог. Індивідуальна педагогічна підтримка в процесі консультування дає можливість враховувати особистість студента, його інтереси, рівень знань, потребу в більш поглибленому вивченні навчальної дисципліни. Викладач-консультант виступає в ролі наставника, порадирика, але у процесі оволодіння знаннями з того чи іншого предмету враховує індивідуальні особливості студента (індивідуальний темп навчання, особисте сприйняття поданого матеріалу тощо). Він надає студенту допомогу при виконанні самостійних навчальних проєктів, вводить у реальні професійні сфери, допомагає адаптувати знання й уміння, отримані в навчальній аудиторії, до реального життя; надає психолого-педагогічну підтримку впродовж всього процесу навчання у вищій школі; сприяє особистісному й професійному розвитку студента.

Нажаль, сучасна система вищої освіти не може гарантувати індивідуальної консультативної підтримки кожному окремому студенту. Вирішенню цієї проблеми сприяє розподіл студентів на диференційовані за певною ознакою (рівнем навчальних досягнень, навчальними чи науково-дослідницькими інтересами, психологічними труднощами тощо) групи. *Групова форма* організації консультування студентів обумовлена, по-перше, тим, що вона є більш економічною, тому що дозволяє одночасно надавати допомогу кільком студентам. По-друге, групу при педагогічно

цілеспрямованій організації її роботи можна розглядати як колектив студентів з визначеною внутрішньою взаємодією, взаємодопомогою, взаємонавчанням, оскільки при груповому консультуванні не тільки викладач впливає на студентів і спонукає їх до навчання й саморозвитку, але й кожен член групи може впливати на інших і одночасно відчувати на собі їхній вплив. У груповій формі роботи консультація може бути взаємодією між студентом і студентом. Безпосереднє й відкрите спілкування з рівними собі веде до збільшення ефекту консультативної допомоги [4].

Ще одним способом організації психолого-педагогічної підтримки студентів є *колективна* консультація, яка характеризується тим, що студенти однієї академічної групи розглядаються викладачами як цілісний колектив зі своїми лідерами та особливостями взаємодії. Колективна консультація використовується зазвичай у процесі підготовки студентів до складання заліків та іспитів, при цьому вона допомагає узагальнювати, систематизувати та структурувати знання, отримані студентами під час вивчення предмету.

Водночас не можна оминати увагою той факт, що ефективність реальної практики навчання забезпечується не окремими її формами, а їхньою продуманою, взаємопов'язаною системою. Різні способи організації навчання учнів (індивідуальна, групова, колективна) не є взаємовиключаючими [2].

Диференційований підхід у навчанні й вихованні виступає одним із соціальних гарантів повноцінного розвитку особистості в процесі освіти. Саме тому під час розробки технології навчального консультування наголошуємо на актуальності й необхідності надання педагогічної підтримки впродовж всього терміну навчання диференційованим групам студентів.

Результати опитувань студентів і викладачів, аналіз діагностованих потреб і особистісних навчальних досягнень студентів дозволяють виділити такі напрями надання диференційованої педагогічної підтримки в процесі консультування:

- робота зі студентами, що мають високий рівень успішності у

навчанні, яка орієнтована на особистісні задатки студентів (сприяння, супровід, інструктажі, участь у ділових іграх, використання інтерактивних методів навчання, емпатійне слухання, психологічна підтримка);

- робота з невстигаючими студентами: спостереження, допомога; співучасть у спілкуванні, яке забезпечує піднесення, успіх; створення ситуацій успіху, психологічна підтримка (допомога в долатті тривожності, переконання, зацікавленість тощо), індивідуальне і групове консультування, виконання індивідуальних завдань, схвалення, стимулювання до саморозвитку, самоаналіз власної діяльності;

- супровід у задоволенні особистісних потреб студентів (невпевненість, поточні навчальні утруднення, відсутність навичок самоорганізації тощо) для проведення індивідуального й групового консультування, підготовки варіативних завдань для самостійного вибору.

Висновки і перспективи подальшого дослідження. Диференціація та індивідуалізація навчання вимагають визначення змісту й форм організації освітнього процесу, виходячи з особливостей особистості, що відповідає ідеї педагогічної підтримки індивідуальних особливостей особистості. Педагогічна підтримка життєвого і професійного самовизначення студентів у процесі консультування має сприяти самоактуалізації й саморозвитку особистісних якостей випускників навчальних закладів, що дозволяє їм більш ефективно реалізовувати свої індивідуальні здібності, самовизначатися в соціальній та професійній сферах.

Подальшого дослідження проблеми вимагають питання оптимального використання технології навчального консультування у вищій школі.

Література:

1. Индивидуальная поддержка школьников // Директор школы. - 1997. - СВ№6. - С.43-52.
2. Методичний поради́ник: форми і методи навчання / Автор-укладач Б.О.Житник. - Х.: Вид. група "Основа", 2005. - 128с.
3. Строкова Т.А. Педагогическая поддержка и помощь в современной

образовательной практике / Т.А.Строкова // Педагогика. - 2002. - №4. - С. 20-27.

4. Чернявская А.П. Психологическое консультирование по профессиональной ориентации. / Анна Павловна Чернявская. - М.: ВЛА-ДОС-Пресс, 2004 - 95с.
5. Юсфин С. Педагогическая поддержка в школе / С.Юсфин // Народное образование. - 1998. - №6. - С. 112-115.